

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**
Факультет міжнародної торгівлі та права
Кафедра філософії, соціології та політології

СИЛАБУС (SYLLABUS)
Дисципліна «Логіка/Logic»

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Викладач	Кравченко Алла Анатоліївна
Науковий ступінь	Доктор філософських наук
Вчене звання	Професор
Посада	Завідувач кафедри філософії, соціології та політології
Адреса кафедри	м.Київ, вул. Кіото 21, каб. Д-104
E-mail	kf@knuce.edu.ua
Консультації	Відповідно до графіку індивідуальних консультацій на сайті кафедри

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

<https://knuce.edu.ua/file/NjY4NQ==/bf27ad9293fa2bb6f9b2c3031d4b6e4a.pdf>

Дотримання академічної доброчесності передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилання на джерела інформації у разі використання не авторських ідей, розробок, тверджень, відомостей і т.п.;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної наукової діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Порушенням академічної доброчесності вважається:

- академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в наукових дослідженнях;
- фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються наукових досліджень.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (модульний контроль, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньо-професійної програми;
- відрахування з Університету;
- позбавлення наданих університетом пільг;
- відмова у присудженні відповідного ступеня вищої освіти;

ПОЛІТИКА ЩОДО ВІДВІДУВАННЯ ЗАНЯТЬ

- відвідування занять є обов'язковим;
- Студент, який пропустив практичне заняття, самостійно вивчає матеріал (при виникненні питань може звертатися за консультацією згідно розкладу консультацій викладачів оприлюдненого на сайті кафедри) за наведеними джерелами, виконує завдання і здає його викладачу.
- за об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування та ін.) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із викладачем дисципліни.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва дисципліни / тип дисципліни	Логіка / вибіркова
Навчальний рік	2020-2021, 2021-2022
Факультет	Факультет міжнародної торгівлі та права
Курс	1-2
Семестр	2-4
Освітній ступінь	Бакалавр
Галузь знань	12 «Інформаційні технології»
Спеціальність	122 «Комп'ютерні науки»
Загальна характеристика	Кількість годин –180 Кількість кредитів – 6 Види занять: лекції, практичні, самостійна робота. Співвідношення аудиторних годин і годин самостійної роботи - 68/112 Мова викладання – українська Форма викладання – очна
Підсумковий контроль	Екзамен
Програмне забезпечення	Microsoft Office
Обладнання	Проектор, комп'ютерна техніка із встановленим програмним забезпеченням та доступом до мережі Інтернет.
Необхідні попередні дисципліни	«Дискретна математика»
Методика вивчення	Методика вивчення дисципліни полягає у набутті студентами знань теоретичного і практично-прикладного характеру під час лекцій, лабораторних занять, самостійної роботи та вивчення першоджерел і навчально-методичної літератури.
Мета і завдання	Метою вивчення дисципліни «Логіка» є формування і вдосконалення у майбутніх фахівців високої логічної культури мислення, розвиток у них абстрактного і критичного мислення як засобу пізнання навколишнього світу та самого себе, регулювання інтелектуальної діяльності. Завданням вивчення дисципліни «Логіка» є надання студентам ґрунтовних знань щодо теоретичних основ логіки як філософської науки про пізнання та правильне мислення, законів, яким воно підпорядковане та практичному оволодінню ними навичками побудови правильного мислення.
Місце дисципліни в освітньо-професійній програмі	
Загальні компетентності	ЗК 11 Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Фахові компетентності (результати навчання)	СК 3 Здатність до логічного мислення, побудови логічних висновків, використання формальних мов і моделей алгоритмічних обчислень, проектування, розроблення й аналізу алгоритмів, оцінювання їх ефективності та складності, розв'язності та нерозв'язності алгоритмічних проблем для адекватного моделювання предметних областей і створення програмних та інформаційних систем.
Програмні результати навчання	<p>ПР 1 Застосовувати знання основних форм і законів абстрактно-логічного мислення, основ методології наукового пізнання, форм і методів вилучення, аналізу, обробки та синтезу інформації в предметній області комп'ютерних наук.</p> <p>ПР 5 Проектувати, розробляти та аналізувати алгоритми розв'язання обчислювальних та логічних задач, оцінювати ефективність та складність алгоритмів на основі застосування формальних моделей алгоритмів та обчислюваних функцій.</p>

ТЕМАТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Логіка як наука та її значення.

Поняття логіки як науки. Об'єктно-предметна сфера логіки як науки. Витоки та основні етапи розвитку логіки. Дологічна свідомість. Розвиток самосвідомості і поява міркувань. Рецептурне і доказове знання. Поява дедуктивної математики, розвиток філософії і юридичної практики як джерела виникнення логіки. Формалізація як метод логіки. Поняття форми мислення. Зв'язок способів аналізу логічної структури (форми) з певними теоретико-пізнавальними передумовами і онтологічними припущеннями. Різниця підходів традиційної та сучасної символічної логіки до аналізу суджень (висловлювань). Істинність і правильність мислення. Логічна помилка. Мова логіки. Природні і штучні мови.

Тема 2. Історичні етапи становлення логіки.

Історичні етапи становлення логіки. Особливості силогістики і теорії аргументації в філософських ученнях Стародавньої Індії. Створення першої логічної теорії Аристотелем. Особливості схоластичної логіки. Логіка епохи Відродження. Логіка Нового часу. Вчення про індукцію Ф. Бекона і його розвиток в англійському емпіризмі і номіналізмі. Картезіанська логіка. Математизація формальної логіки в XIX-XX ст. Виникнення неklasичних логік. Місце логіки в системі сучасних наук. Співвідношення формальної і діалектичної логіки.

Тема 3. Семіотичний характер логіки.

Мова як знакова система. Основні функції мови. Загальна характеристика знаку. Види знаків. Семіотика як наука про знаки. Види семіотики. Структура знакового процесу. Семіозис. Структура значення знаку. Предметне і смислове значення знаку. Виміри знакового процесу. Синтаксис, семантика, прагматика. Рівні знакового процесу. Об'єктна мова і метамова. Осмислене й обезсмілене. Абсурд. Синтаксичні порушення. Семантичні порушення. Крайні випадки обезсміленого.

Тема 4. Логічні закони мислення.

Закономірний характер процесу мислення. Об'єктивний характер логічних законів. Логічні закони як вираження основних принципів правильного мислення: визначеності, логічної несуперечливості, послідовності та обґрунтованості. Істинність і формальна правильність міркування. Основні риси правильного мислення. Формальна логіка як основа вивчення законів розсудкової діяльності людини. Основні закони формальної логіки. Закон тотожності, його зміст і значення. Можливі помилки при його застосуванні. Закон суперечності. Його сутність та вимоги. Закон виключеного третього: визначення, вимоги до побудови правильних міркувань, логічні помилки при його порушенні. Значення закону достатньої підстави для правильності міркувань та специфіка його застосування. Об'єктивний і загальнолюдський характер законів логіки. Нормативний характер логічних законів.

Тема 5. Поняття як форма мислення.

Поняття як форма мислення. Вираз понять в мові, співвідношення поняття і терміна. Способи утворення понять, їх культурно-вікова детермінація. Логічні прийоми формування понять: аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення. Роль понять в пізнанні. Загальна характеристика поняття. Істинність та хибність поняття. Мовні форми вираження понять. Уявлення, поняття, слово. Багатозначність слів. Логічні прийоми формування поняття. Логічна структура поняття. Зміст і обсяг поняття. Закон оберненого відношення змісту та обсягу поняття. Логічні відношення між поняттями. Основні логічні характеристики понять: обсяг, елемент обсягу, зміст. Закон зворотного відношення між обсягом і змістом поняття. Порівнянні та непорівнянні поняття. Сумісні і несумісні поняття. Відносні і безвідносні поняття. Позитивні і негативні поняття. Тотожні поняття. Відношення рівнозначності, підпорядкування, перехрещення, протилежності, співпідпорядкування. Круги Ейлера як засіб аналізу відносин між поняттями.

Тема 6. Логічні операції з поняттями.

Логічні операції з поняттями. Логічні операції обмеження та узагальнення понять. Визначення поняття та їх види. Правила побудови визначень. Типи несумісності: супідрядність, протилежність, суперечність. Основні помилки у визначеннях. Прийоми, що подібні до визначень. Поділ понять та його види. Правила поділу та типові помилки. Класифікація та її види. Поняття висловлювання. Види висловлювань. Складні та прості висловлювання. Логічна постійна (логічна константа, логічна операція). Логічний підмет та логічний присудок. Форми висловлювань. Висловлювання та логічна формула. Довільні висловлювання, тавтології, загальні тотожності і тотожні перетворення. Система логічної побудови висловлювань в діловій практиці.

Тема 7. Судження та відношення між ними.

Загальна характеристика судження та його структура. Найуживаніші дефініції судження. Співвідношення понять: «судження», «речення» та «висловлювання». Судження і пропозиція. Судження як форма мислення. Судження та поняття. Судження і речення. Логічний зміст розповідних, спонукальних та питальних речень. Класифікація простих суджень. Прості судження та відношення між ними. Атрибутивні судження, судження з відносинами, судження існування (екзистенційні). Види атрибутивних суджень за кількістю та якістю (категоричні судження). Об'єднана класифікація категоричних суджень. Виділяючі та виключаючі судження. Розподіленість термінів у простих категоричних судженнях. Відносини між категоричними судженнями по істинності (Логічний квадрат): відносини підпорядкування, протилежності (контрарності), противності (субконтрарності), протиріччя і їх основні характеристики. Заперечення простих суджень (спростування висловлювання). Модальні судження. Поняття і види модальностей.

Тема 8. Складні судження.

Складні судження та їх види. З'єднувальні, розділові, умовні, еквівалентні і негативні судження. Єднальні (кон'юнктивні) судження. Розподільні (диз'юнктивні) судження. Умовні (імплікативні) судження. Таблиця істинності та хибності складних суджень. Спосіб побудови складних суджень з простих: основи мови логіки висловлювань. Табличне визначення логічних поєднань: заперечення, кон'юнкції, диз'юнкції, імплікації і еквівалентності і їх неформальне обґрунтування. Проблема перекладу висловлювань природної мови на мову логіки.

Тема 9. Поняття умовиводу. Дедуктивні умовиводи.

Поняття умовиводу. Класифікація умовиводів. Поняття індуктивного та дедуктивного умовиводу. Структура умовиводу: послідовність (підстава), вивідне знання (логічний наслідок). Обґрунтовуюче знання (наукова основа). Форми і види умовиводів. Умовиводи за логічним квадратом і за аналогією. Безпосередні і опосередковані умовиводи. Типологія умовиводів. Умовні умовиводи. Розділові умовиводи. Умовно-розділові умовиводи. Міркування дедуктивні і правдоподібні. Загальна характеристика та структура дедуктивних міркувань. Дедуктивний умовивід: поняття, основні види. Переваги і обмеженість дедукції як методу пізнання. Роль дедукції в змістовних, формалізованих і формальних теоріях. Дедуктивні умовиводи: висновки з простих суджень. Безпосередні умовиводи: висновки по логічному квадрату, звернення,

перетворення, протиставлення предикату. Характеристика категоричного силогізму. Фігури, модуси і правила категоричного силогізму. Умовні, розділові та умовно-розділові силогізми. Складні і складноскорочені силогізми. Типові логічні помилки у категоричних силогізмах. Значення відносин логічного слідування для теорії дедукції. Роль силогізму в аналізі доказів.

Тема 10. Індуктивні умовиводи.

Імовірнісні (недемонстративні) умовиводи. Характеристика індуктивних умовиводів. Повна індукція та неповна індукція. Наукова індукція. Причинний зв'язок між явищами. Методи визначення причинно-наслідкових зв'язків. Імовірнісна оцінка ступеня обґрунтованості індуктивних висновків. Умовиводи за аналогією та їх види. Умови підвищення достовірності висновку. Способи і правила побудови безпосередніх умовиводів. Правила побудови складних і складноскорочених умовиводів. Поняття висновку логіки висловлювань. Типологія правил висновку логіки висловлювань. Визначення основних прямих правил. Характеристика основних непрямих правил. Метод аналітичних таблиць.

Тема 11. Доведення та спростування.

Поняття доведення. Широке та вузьке трактування сутності доведення. Логічна структура доведення: теза, підстава, аргументація. Пряме та непряме доведення. Специфіка побудови непрямого доведення. Види непрямого доведення. Логічні помилки в процесі доведення. Поняття та способи спростування. Сутність та структура спростування. Логічні помилки в ситуації спростування та можливість їх уникнення. Роль доведень та спростувань у процесі наукового пізнання. Софізми.

Тема 12. Гіпотеза.

Аналогія, гіпотеза, версія. Аналогія як традуктивний метод. Перехід знань в аналогії від одиничного до одиничного. Імовірний характер висновків за аналогією. Аналогія властивостей і аналогія відношень. Строга і нестрога аналогії. Поняття гіпотези як форми мислення. Гіпотеза як форма розвитку наукового знання та вид умовиводу. Види гіпотез. Загальна гіпотеза. Часткова гіпотеза. Одинична гіпотеза. Описова гіпотеза. Пояснююча гіпотеза. Етапи побудови гіпотез. Логічна природа гіпотез та їх роль в пізнанні. Основні вимоги до формулювання наукових гіпотез. Об'єктивна основа перевірки наукової гіпотези. Максимальна загальність гіпотези. Передбачувальна сила гіпотези. Відмінності версії та наукової гіпотези. Правило розгляду індуктивно зібраних фактичних даних в їх взаємозв'язку і обумовленості при формуванні гіпотез-версій. Роль експерименту в спростуванні версій.

Тема 13. Основи теорії аргументації та критики.

Аргументація як сукупність засобів переконуючого впливу у комунікативному процесі. Поняття логічної суперечки та її види. Структура суперечки. Вимоги до процесу комунікації у формі суперечки. Вимоги обґрунтованості і раціональності знання в сфері аргументації. Стратегія і тактика суперечки. Види доведення: пряме та непряме. Доведення в системі правових відносин. Логічне мислення як елемент побудови аргументації, обґрунтування та доказовості. Основні види аргументативного процесу. Проблема абсолютного обґрунтування. Класифікація способів аргументації, основні підходи. Види аргументації. Роль доведення та спростування в полеміці. Логічна структура аргументації, система правил аргументації. Правила формулювання тези. Правила формулювання аргументів. Правила проведення демонстрації. Можливі помилки аргументації та способи їх запобігання.

Тема 14. Аргументація і комунікація.

Принципи побудови комунікативного діалогу. Види спору, цілі та характерні особливості. Суперечки: прості й організовані, усні й письмові. Публічна суперечка, її специфіка і завдання. Характеристика дискусії як виду спору. Дискусія як метод вирішення проблем і як спосіб пізнання. Різновиди дискусії. Відмінні риси полеміки як виду спору. Прийоми, використовувані в полеміці. Диспут, дебати, їх основні риси та сфера застосування. Спростування та його способи. Правила доведення та спростування. Типові помилки доведення та спростування. Запитання і відповіді. Діалогічний характер запитально-відповідної форми комунікації. Логічні операції та прийоми ведення діалогу. Загальна характеристика запитань. Логічна структура запитань. Види запитань. Правила щодо запитань та помилки, що пов'язані з порушенням цих правил. Відповіді та їх види. Обумовленість відповідей змістом запитань. Правила відповідей та

типові помилки при їх порушенні. Критичне мислення як спосіб міркування. Об'єкт та засоби критичного мислення. Рівні та фази критичного мислення. Правильні та неправильні міркування. Терпимість до критики. Визнання власних помилок. Коректні та некоректні прийоми під час аргументації та критики. Критичне трактування логічно-об'єктивних та емоційно-оціночних аспектів дій та висловлювань.

Перелік навчальних робіт студентів та оцінки їх у балах з дисципліни «Логіка»

Види робіт	К-сть балів
Практичне заняття №1. Тема: «Логіка як наука».	2
Практичне заняття №2. Тема: «Історичні етапи становлення логіки».	2
Практичне заняття №3. Тема: «Семіотичний характер логіки».	2
Практичне заняття №4. Тема: «Логічні закони мислення».	2
Практичне заняття №5. Тема: «Ім'я та поняття».	2
Практичне заняття №6. Тема: «Логічні прийоми формування поняття».	2
Практичне заняття №7. Тема: «Логічні операції з поняттями».	2
Практичне заняття №8. Тема: «Судження та відношення між ними».	2
Практичне заняття №9. Тема: «Складні судження»	2
Практичне заняття №10. Тема: «Поняття умовиводу».	4
Практичне заняття №11. Тема: «Дедуктивні умовиводи».	4
Практичне заняття №12. Тема: «Індуктивні умовиводи».	4
Практичне заняття №13. Тема: «Доведення та спростування».	4
Практичне заняття №14. Тема: «Гіпотеза».	4
Практичне заняття №15. Тема: «Логічні суперечки. Види».	4
Практичне заняття №16. Тема: «Аргументація. Структура, види».	4
Практичне заняття №17. Тема: «Аргументація і комунікація».	4
Модульний контроль	20
Виконання індивідуального завдання (СР)	30
Разом: Аудиторна робота	70
Самостійна робота (СР)	30
Всього:	100

КОНТРОЛЬ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

При вивченні дисципліни використовуються наступні форми контролю знань студентів: поточний; модульний; підсумковий.

Поточний контроль передбачає перевірку теоретичних питань, самостійної роботи, практичних робіт та усне опитування по кожній практичній роботі. По даному виду контролю оцінювання знань здійснюється у відповідності до бального розподілу наведеного в попередній таблиці.

Модульний контроль передбачає виконання модульної контрольної роботи. Всі завдання оцінюються в 20 балів. Перше завдання (теоретичне) – 4 бали, друге завдання (практичне) – 8 балів, третє завдання (практичне) – 8 балів.

Формою підсумкового контролю є екзамен. Екзаменаційна оцінка (100 балів) є результатом виконання двох теоретичних питань (2 x 20 балів = 40 балів) та практичного завдання (60 балів).

Результуюча оцінка з дисципліни визначається як середня від балів набраних протягом семестру та отриманих на іспиті.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. Конверський А.Є. Логіка: Підручник 2-е вид. виправлене / Є.А. Конверський. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2017. – 391 с.
2. Алфьоров С.М. Логіка для юристів: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С.М. Алфьоров. – Київ: КНТ: Дакор, 2016. – 131с.
3. Жеребкін В.Є. Логіка: Підручник / В.Є. Жеребкін. – 8-ме видання, стереотипне. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2015. – 255с.
4. Хоменко І.В. Логіка для юристів: підручник. – К.:Юрінком Інтер, 2004.– 212 с.
5. Кулагін Ю.І., Войціцька І.В. Логіка: навч. посіб. / Ю.І.Кулагін, І.В. Войціцька. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 94 с.